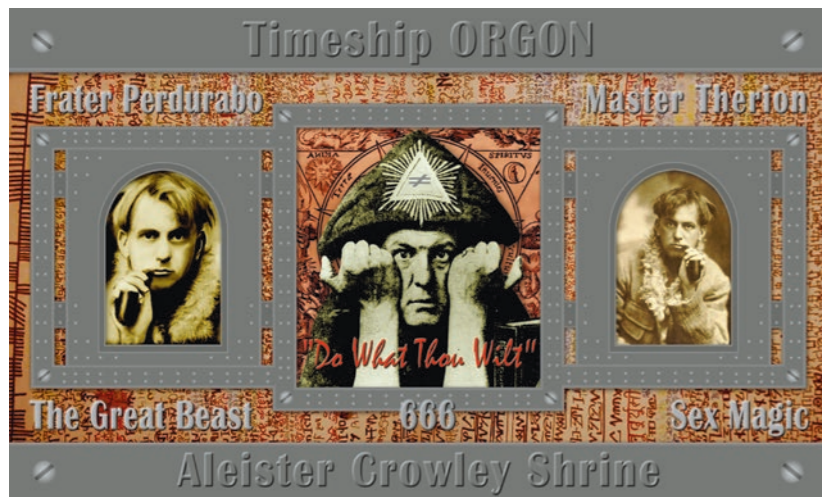

Najmányi László
Timeship ORGON
– Comte de Saint Germain Shrine,
2017, digitális
kollázs (a művész
archívumából)

Najmányi László
Timeship ORGON
– Crowley Shrine,
2017, digitális
kollázs (a művész
archívumából)

„Természetesnek lenni csak póz, az általam ismertek közül a legirritálóbb”²⁶, írta a Bowie-t és Crowley-t egyaránt meghihető Oscar Wilde, aki tisztán látta, amit már a nagy görögöket tanulmányozó Shakespeare is felismert: az emberi lény életének minden pillanatában, minden helyzetében, tudatosan, vagy öntudatlanul szerepet játszik. Attól függően változó szerepeket, hogy éppen kinek, éppen miért alakít. Szerepeket játszik – hazudik – szeretteinek, barátainak, üzletfeleinek, a politikai és egyházi hatalomnak, a Pokolnak önmagának és Istennek egyaránt. Legtöbbször alvajárva, örömtelenül, néha konceptualizálva, örömmel. Mindenkibe színházat programozott a Teremtő. Aki éber, vagyis képes önmagát látni és saját szavait hallani, igyekszik tudatosan megkomponálni alakítását. Ehhez mentális sokk eredményezte megvilágosodás szükséges. Crowley szexmágiát (*sexmagick*) gyakorolt és tanított. Felismerése szerint a meditációként végrehajtott, drogokkal felturbózott intenzitású közössülést megkoronázó, kozmikus erejű orgazmus olyan mentális sokk, amely kiválthatja a szellemi ébredést, a nem evilági személyes hatalom birtoklásának feledhetetlen tapasztalatát a keresőkben. Azt tanácsolta, hogy *coitus*, illetve a szexuális váladékok kölcsönös elfogyasztása közben a szexmágia gyakorlói azonosítsák magukat valamelyik Istenrel, angyallal, vagy démonnal, egyesüljenek vele. Tanítását a „Csináld amit akarsz” (*Dow what Thou Wilt*) maximában szublimálta. Mi más a rock koncert, mint e felszabadító tanács aktualizálása? Mi más a rock koncert, mint a rock sztár és közönsége orgazmus-sorozatokban kulmináló közössülése? A nála türelmesebb, lustább, kevésbé intelligens és ambiciózus sztárokkal ellentétben a Crowley-tanítvány Bowie nem mindig

²⁶ „Being natural is only a pose, and the most irritating I know.” – Forrás: Oscar Wilde: *The Picture of Dorian Gray*

ugyanannak az Istennek, angyalnak, démonnak imázsát és funkcióját átvéve szeretkezett rajongóival koncertjei szakrális életterében. Szerepeit az aktualitásnak megfelelően változtatva, hol ennek, hol annak az Istennek, angyalnak, démonnak mutatva magát újabb és újabb dimenziókat szabadított fel – tudatosított, világított meg – az imádóival közösen átélte orgazmusok bűvöletében. Segítette közönségét kiszabadulni a közmegegyezéses realitás butító, törpítő fogságából. Mindkét nemre egyforma hatású szexuális vonzereje – a belőle áradó tiszta, teremtő életerő – fel-emelte, repülni, játszani tanította őket.

A *Hatha* a testtudat, a test kontrollálásának és élvezetének, a test és a szellem egyensúlya megteremtésének és fenntartásának jogája.²⁷ Aleister Crowley Bowie által átvett, a testet a lélek templomaként kezelő szexmágiájában a *Hatha* Jóga kulcsszerepet kapott. A szexmágia gyakorlása során a genitáliáknak szakrális szerepe van: Crowley szentmiséje, az extatikus, meditatív, megkomponált, tilalmaknak fittyet hányó, rituális közössülés az Univerzum, benne önmagunk újrateemtésének egyszerre szimbolikus és valós aktusa. A zsidó-keresztény tanítással ellentétben a nagy mágus azt vallotta, hogy a világ teremtése nem a múlt egy meghatározott pontján történt, hanem folyamatosan, minden tudatosan megkomponált szeretkezésben megnyilvánulva zajlik. A *Lingam* (fallosz) a Teremtő szimbóluma, az emberre kegyesen felszerelt életet adó, megvilágosító erejű eszköz (fallosz = varázspálca), amennyiben a tudatosan végrehajtott közössülés során a szexuális energiák pontosan megfogalmazott kívánságra, beteljesülést követelő vágyra fókuszálódnak.

A briliáns, stílussteremtő esztétát, David Bowie-t az ifjú Crowley luciferi szépsége vonzotta, abban az értelemben, miszerint a lázadó, bukott angyal, a Földre fényt hozó Lucifer az önépítő, önnemesítő, vad dandyt szimbolizálja, Baudelaire-szerű költő, aki nem fél megvizsgálni a szex, az akarat és a mámor tabunak számító aspektusait.

Folytatása következik

²⁷ A Kr. u. 15. században élt hindu tanító, Svámáráma korábbi *Hatha*-jóga szövegek felhasználásával írt *Hathapradipika* (*Hatha Yoga Pradipika – A Hatha-jóga lámpása*) című, angolra fordított könyvével a SPIONS frontembere ajándékozott meg Párizsban, 1979 nyarán, egy David Bowie Roman Polanski *Tenant* című filmje inspirálta *Lodger* lemezének (LP, RCA Records, 1979) többszöri meghallgatásával és elemzésével töltött mágikus éjszaka hajnalán.

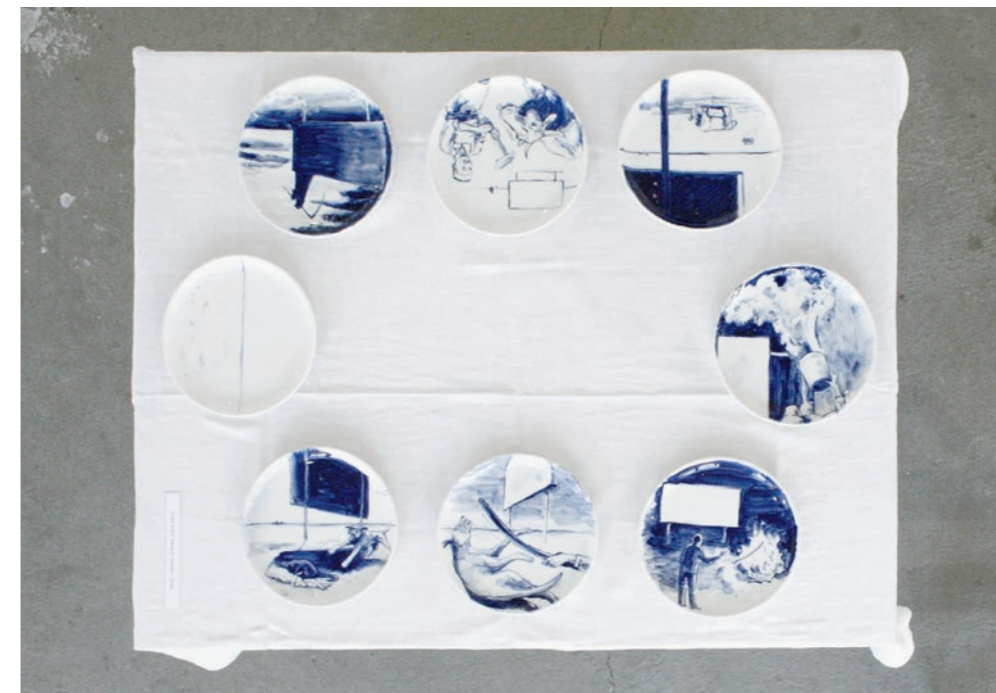
HORVÁTH ÁGNES

HAD GADJA – A GÖDÖLYE MESÉJE

2B Galéria, Budapest
2017. április 18 – május 19.

Egy gödölye, egy gödölye... ezt éneкли, szavalja, tudja minden zsidó kisserác, kislány, akinek a szülei szédert ültek és ülnek: így ünneplik meg a Peszachot, az Egyiptomból, a szolgaság Házából való Kivonulást, a Szabadság ünnepét. A széder rendet jelent, azt tehát, hogy az ünnep előestéjén elmeséljük – amint az a Hagadában, a Peszach-történetben írva van – hogy, mi történt apáinkkal. A széder a hagyomány és a hagyományt életben tartó ünnep rendje. A gyermek és lelkét – ahogyan a művészeket is, hiszen ők is most tanulják újra – két dolog ragadja meg: a négy kérdés, és a Had Gadja. A négy kérdező: egy bölcs, aki folytatja a hagyományt, egy gaz, aki megtagadja a népével a közösséget, egy jámbor, aki elismétli a történetet, végül egy bamba, aki kérdezni sem tud, ám akit neked kell megszólítanod. Ez a kettős megszólítás a kiállítás témája. Kettős, mert BÖRÖCZ LÁSZLÓ kérdéssel

Szabó Eszter Ágnes – Illauszky Tamás
Had gadja (I-8.), 2017, porcelán tányér, máz alatt kobalt festékkel, ø 25 cm
© Fotó: Szemző Zsófia

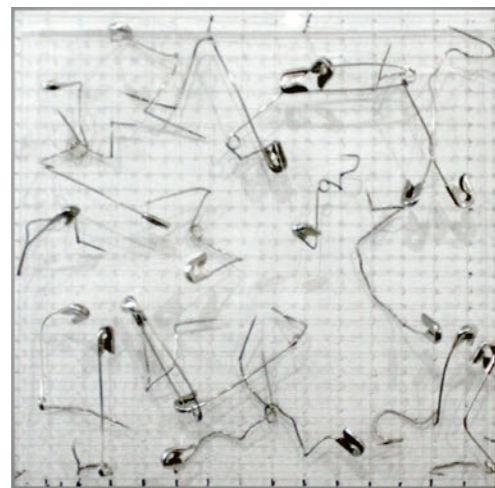

fordult a művészekhez, akikben erre föl megfogant saját kérdésük a számukra akár idegen ünneppel kapcsolatban.¹ A Had Gadja, az *Egy gödölye* így lesz a négy előzőhöz csatlakozó ötödik kérdés, amely arra a látszólag egyszerű láncra vonatkozik, hogy mindenkinél van egy erősebb, aki le tud győzni engem, a gyengébbet. Még a metszőnél, még a Halál Angyalánál is: a Szent, az Örökkévaló, a Jóisten – ki, hogyan hívja. Azért látszólag egyszerű a kérdés, hiszen az erős nem győzi le mindig a gyengébbet, mivel az erős nem mindig erős, a gyenge pedig olykor az erős fölé tud kerekedni. Ahogyan azt nap mint nap tapasztaljuk. De hogyan mondja Ady a *Minden-Titkok versei* mottójában?

„Bajvívás volt itt: az ifjú Minden
Keresztüldöfte Titok-dárdával
Az én szívemben a Halál szívét,
Ám él a szívem és él az Isten.”

A gödölye története tehát az emberiség örök-volt története. A gyenge előbb elpusztul, de azután az örök-Erő valahogyan igazságot tesz. Ezt mesélik el más és más módon a kiállított művek. Mindenki kapott egy-egy falat, én azonban kiemelem néhányukat, s csak azokról fogok részletesebben beszélni vagy mesélni, az adott mű fajtája szerint. A kiállítóhelység közepén, akár egy ebédlőben, SZABÓ ESZTER ÁGNES és ILAUSZKY TAMÁS széder-asztala csalogatja magához a látogatót: megterítve, hívogatón, nyolc tányérral, mivel az eredeti történet tíz mozzanatából egyet kihagytak, két másikat pedig összevontak. Nyolc vendégnek van tehát megterítve, nekik pedig a tányérok mesélnek. Az „üres” tányért azonnal fölismerjük: ez a Szent, őt „jeleníti” meg, őt „ábrázolja”. Érdekes, hogy a kiállítás rajzstílusában talán leghagyományosabb, de/és – kinek-kinek ízlése szerint – legbarátságosabb feldolgozása RÁCMOLNÁR SÁNDORÉ, amely, műfaját tekintve, akár meseillusztráció is lehetne, szintén üresen, azaz fehéren hagyja a Szent „helyét”. Hogy ezzel a zsidó képtilalomnak kíván-e a két művész engedelmessé válni, vagy a fehéren hagyott farostlemezzel, illetve a tányérral a mondriani végtelent idézik-e, vagy tán mind a kettőt – hiszen van összefüggés a kettő között –, azt mindenki maga dönti el. Ám visszatérve a „széderasztalhoz”: egy

¹ Résztvevők: Böröcz András, Rácmolnár Sándor, Roskó Gábor, Szabó Eszter Ágnes, Illauszky Tamás, Szemző Zsófia, Tillmann Hanna, Wechter Ákos..

Böröcz András
Pészach a szuprematista El Liszickij emlékére: Pészach a Bauhausban, El Liszickij és Moholy-Nagy, Malevics fésűje, 2017, réz, biztosítótű, drót, gemkapocs, 20 x 20 cm/db
© Fotók: Szemző Zsófia

ismétlődő motívum az óriásplakát, amely a mai magyarországi helyzet kontextusában a furkósbót, a tűz, a víz, vagyis minden pusztító erő volna. Ez a pusztító erő a legpregnansabban azon a tényéren jelenik meg, amelyen a metsző leöli a bikát, háta mögött a plakáttal. Ez az a bizonyos ellenerő. Mert azt mondtuk, a Had Gadja arról szól, ami a világ rendje is, hogy az erős legyőzi a gyengét. De itt egy ellenerő győz. Az erőszak, a szakosodott, mechanikussá vált erő, nem pedig egy valódi, éltető erő. Ennek az erős képnek, vagy installációnak egyfajta párja TILLMANN HANNA műve, amely mellérendel, jelzésszerűen utal az epizódokra. És ahogyan az asztal összefogja a tényérokot, úgy rendeli a művész a hamsza, az ismert közel-keleti kézmotívum alá a mese különböző elemeit. Szép munka a bejárattól jobbra WECHTER ÁKOSÉ. Egy idősebb ember magyarázza a fiatalnak tíz fotón, vagyis a Had Gadja tíz „szereplőjének” és epizódjának megfelelően – vélhetően – a lényegét. Ez tényleg az „Add át

gyermekeidnek”, ez tényleg az áthagyományozás. Hihetetlen puritanizmus, hihetetlen finom jelzés: csupa gesztus, csupa figyelem. Mint mikor az imát avval a beleéléssel olvasuk, amely beleélésből íródott. A bejárattal szemben ROSKÓ GÁBOR – látszólag ellentétes műve – szól ránk. Ellentétes, mert szabad asszociációkra épül, nem egy feszes, fotografiai megfogalmazása a témának, mint Wechteré. De csak látszólag, mert ugyanúgy „belenyúl” a hierarchikusan felépülő gödölye-témába, mint amaz. A fotósorozat hangsúlyosan mondja, tízszer ismétli az átadás mozzanatát. Roskó négy

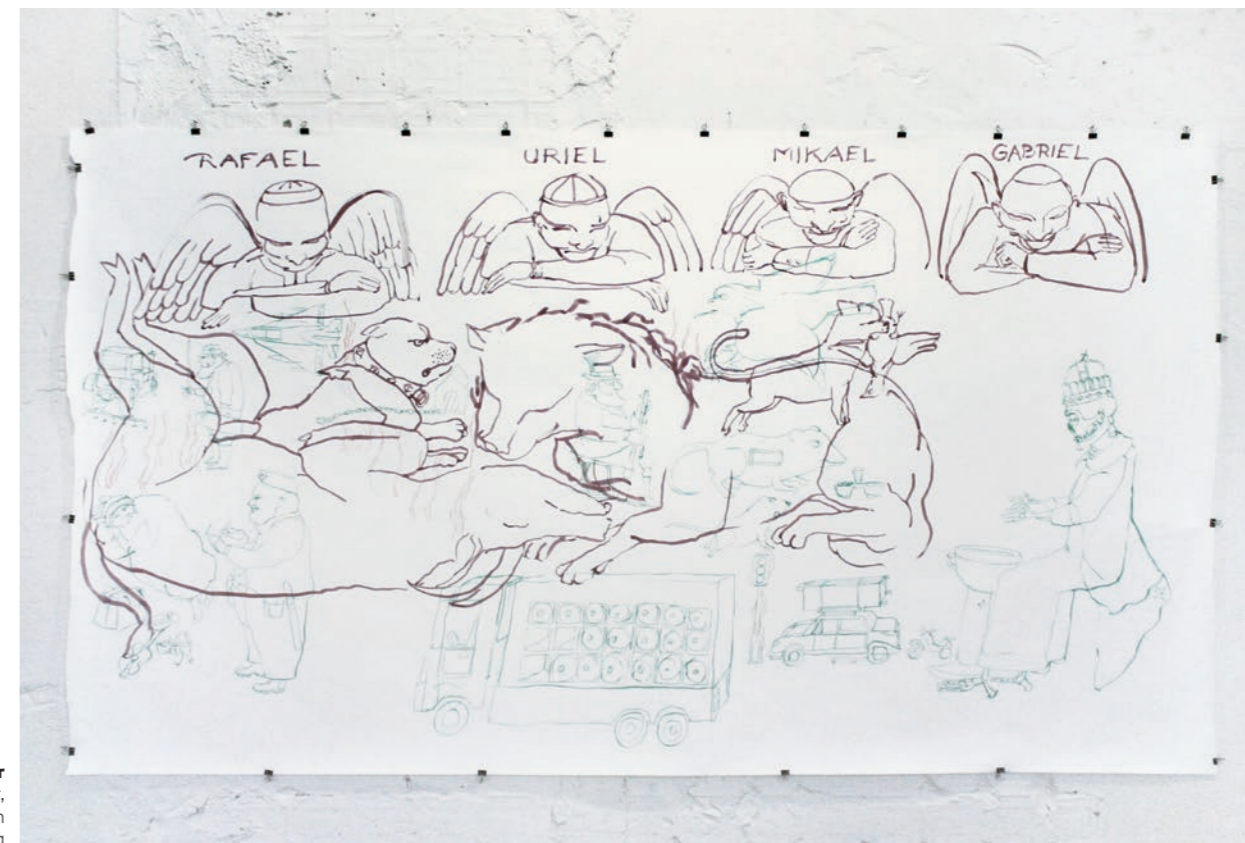
angyala pedig nagy vigyorgással, meggyőzően és ironikusan mosolyog le ránk az égből. A négy angyal volna a négy kérdező? Rafael, a gyógyító. Uriel, a fény, Michael, akinek a neve is kérdés: Ki olyan, mint Isten? Gabriel pedig az erő? Nem tudom, de a gondolatérképnek ható rajz azt sugallja, hogy a lenti zűrzavart valakik rendben tartják. De kik ezek a valakik? Az angyalok sapkát hordanak: zsidó kipát (Gabriel), keresztény pileolust (Michael), muszlim fejedőt (Uriel, Rafael)?, de az is lehet, hogy örmény keresztény sapkát. Minden esetre ők felügyelik a lent folyó gyilkolást: az állatok – a behemótok! – egymáson és egymásban ölelkezve-gyilkolászva pusztítanak, miközben jobboldalt egy magyar királyt látunk, magyar voltára a ferde keresztből lehet következtetni, ő irányítja, vagy csak elnézi a romba dőlést. De az élet megy tovább, jelzi ezt a gázpalackokat, egyéb dolgokat szállító két teherautó. A baloldalon még egy Svejkre emlékeztető rendőr fenyeget egy hajléktalant. Ez a rajz persze inkább idézi az Alain Finkelkraut – Pascal Bruckner jegyezte a *Le nouveau désordre amoureux*-t (Az új szerelmi káosz, 1977), mint a rendet megidéző szédert. De hiszen a dolog ellentéte is a dologról szól. S ha már az elméletnél tartunk, idézzük meg SZEMZŐ ZSÓFI igencsak spekulatív munkáját, amely talányos címében explicit módon fejti ki gondolatait: *Állandók keresése – irreverzibilis folyamatok és entrópiák*.

Csak sejtéseim vannak, de ennek alapján úgy érzem, hogy a hagyomány volna az állandó, a mese tartalma pedig, vagyis a „sorozatgyilkosság” a szó egy másik értelmében, a megfordíthatatlan folyamat. És itt a titokzatos entrópia szó! Titokzatos, hiszen a mese „happy ending”, a Szent megöli a Halál Angyalát. Nem tudom, van-e az entrópia szónak ellentéte, de hogy ez a történet azt példázza, abban biztos vagyok. A Had Gadja-történet bizonyosan nem az entrópiáról szól. És végezetül újból egy ellentétes megközelítés. BÖRÖCZ ANDRÁS műve maga a rendetlen rend. Biztosítótűivel be- és kibiztosítva. Műve három darabból áll, s ezt a címet viseli: *Pészach a szuprematista El Liszickij emlékére*. Érthető a cím, hiszen a kiállítás díszdarabja, egy könyv: HEINRICH HEINE *A bacherachi rabbi* című munkája egy posztamensen áll, s magában foglalja a Had Gadja meséjét, mely mesét – ahogyan más zsidó mesét is – EL LISZICKIJ illusztrálta 1919-ben. Innen hát az ötlet. De Böröcz nem volna az a művész, akinek ismerjük, ha ez a könyv nem indította volna el képzettársításai útján. Ha Liszickij, akkor Bauhaus – innen a *Pészach a Bauhausban* meglehetősen abszurd cím. Miért abszurd? Azért, mert a Bauhaus, mint a neve is mondja, építés, és konstruktivitás, és konstrukció, és terv – ne felejtjük Liszickij *proun*-ját! A pészach ünnepe pedig 60 fokban illeszkedik mindehhez. (Az egyenlő szárú háromszög minden szöge 60 fokos: hagyomány-oldal – a hagyomány entrópiája oldal – megújítási akarat oldal.) A második kép: *El Liszickij és Moholy-Nagy*. Németországban az orosz és a magyar művész, maga a csoda, hogy lépést tartott – de mennyire! – a korrallal. A harmadik: *Malevics fésűje*. Újabb 60 fokos kapcsolat. És idekíváncozik, hogy a művekről is szó essék, egy Liszickij-idézet: „Nem tudom, mit csodállok jobban: Michelangelo Dávidját, Vrubel Démonját, vagy a szögekkel kivert művészi ajtót, amit egy ismeretlen művész munkájaként láttam a Fekete Kápolnában.” Hát ezt a szögekkel kivert művészi ajtót alkotta meg Böröcz András fémből alakított macesz-tábláival, amelyeket az ismert kézímunka-játék mintájára roncsolt-rontott sicherheisz-tűkkel mintázott meg – a Bauhaus és a Pészach nagyobb dicsőségére.

Tillmann Hanna
Had gadja 1., 2017, tus, papír, 670 x 990 mm
Had gadja 2., tus, papír, 490 x 1070 mm

Heinrich Heine
A bacherachi rabbi
© Fotó: Szemző Zsófia

Roskó Gábor
Had gadja, 2017, tus, papír, 1500 x 3000 mm
© Fotó: Szemző Zsófia